

„Vpřed“ a „zpět“

Rozdíl mezi tím, jdeme-li kupředu nebo naopak zpátky, dělali lidé odedávna. Vždycky ovšem šlo o to, kam jít chtěli; to znamená, že i když se někam vraceli, museli se tam vracet tak, že šli k cíli svého návratu „dopředu“, nikoli tak, že by „couvali“. Teprve v případě, že cíle nemůže být dosaženo jednou cestou resp. jedním pohybem, takže je stanoven nějaký „vyšší“ cíl, jemuž musí být podřízeny cesty nebo pohyby směrem k cílům „nižším“ (ale nezbytným pro dosažení cíle hlavního), začíná mít náležitý smysl rozhodování, zda někdy i zdánlivá cesta „zpět“ není nezbytnou součástí a složkou cesty „kupředu. Zejména tam, kde je zapotřebí získat určité dovednosti cvikem, ukazuje se opakování téhož (a to vždycky znamená také „pohyb zpět“) jeho zcela nezbytné k dosažení cíle, jímž je nejen ona dovednost sama, ale její použití a uplatnění k cíli ještě vzdálenějšímu a náročnějšímu. Takový „výcvik“ nemusí mít jen věcnou technickou povahu; jazyk sám ukazuje, jak slovo „umění“, které původně znamenalo pouhou „dovednost“, postupně nabývalo dalších významů a kvalit, velmi vzdálených pouhé dovednosti a technice (umění, které je shledáváno jeho pouhá dovednost, bývá označována jako „macha“ a je považováno za cosi upadlého, a to bez ohledu na to, jaké „technické“ parametry – tedy parametry „dovednosti“ – splňuje), zatímco na druhé straně nedostatek „dovednosti“ či technické „zručnosti“ nemusí být nutně považován za skutečnou vadu a nedostatek. Tak dochází k tomu, že je třeba význam onoho „vpřed“ nebo naopak „zpět“ či „vzad“ náležitě rozšířit i na situace, kdy ona „relativita“ při volbě nebo stanovení těch hlavních, eventuelně „posledních“ cílů musí být ne-li zpochybňována, tedy určitě nějakým specifickým způsobem překračována. Už tomu není tak, že je to záležitostí jednotlivého subjektu, a všechno se zdá nasvědčovat tomu, že to není vposledu ani záležitostí nějakého širšího okruhu lidí. A právě tím se dostáváme k problémům či vůbec problematice rozdílů mezi cíli „konečnými“ a cíli „nekonečnými“, máme-li použít formulace třeba takového Hermanna Brocha. Jinak řečeno, dostáváme se na terén, kde záleží na tom kterém autorovi (resp. vůbec člověku, který o tom uvažuje a který to chce rozsoudit), zda uzná, že je možno přiznat nějakou specifičnost pro takové „cíle“, anebo nic takového neuzná, ale samo pomyšlení na takové „cíle“ je vždy rozhodnut „dešifrovat“ jako výplod představivosti, fantazie, eventuelně – v horším případě – jako řešení nějakých vnitřních komplexů apod.

(Písek, 090504-1.)